

MLADEN STANKOVIĆ, »ARHIV OBITELJI BRLIĆ«,
SIZ Kulture Slavonski Brod, Slavonski Brod 1987, strana 111

U Slavonskom Brodu je potkraj srpnja ove godine predstavljena javnosti knjiga mr Mladena Stankovića »Arhiv obitelji Brlić«. Knjiga zaslužuje pažnju već i stoga što su naše arhivističke knjige rijetke, a pogotovo knjige posvećene arhivskoj građi u vlasništvu pojedinaca. Međutim, knjiga je vrijedan doprinos ovoj problematici kod nas i kruna višegodišnjeg Stankovićevog rada na pregledu arhiva obitelji Brlić, građi, kako sam autor kaže, rijetke cjelovitosti, od značaja ne samo za Slavonski Brod (čija je stara građa izgorjela u prošlom stoljeću), već i za Slavoniju i šire, za Hrvatsku i Bosnu, za poznavanje radanja i razvoja građanske klase ovog podneblja. Taj Stankovićev rad, začet pred više od desetljeća, urodio je već 1974. knjigom u kojoj je popisana dotad posve neobrađena građa treće skupine (stari rukopisi. . .) ovog arhiva.

Samu knjigu čini pet većih poglavlja. Prvo od njih je pregled, kako već sam naslov objašnjava, 'načina sređivanja i naučne obrade obiteljskih i osobnih arhiva prema prikazima u stranoj i našoj literaturi'. Najviše prostora u njemu autor posvećuje prikazu reguliranja ove problematike u Francuskoj (prema 'Priručniku. . .' što ga je 1970. izdala Direkcija francuskih arhiva), zatim SR Njemačke, Austrije i SSSR. Ovdje nalazimo i rasporede građe obiteljskih arhiva prema Casanovi, Schellenbergu, Holzingeru, Meissneru, Novikovu i Samaranu, te prikaze naših autora S. Đurić i T. Popović, te I. Beuca. U oskudici specijalizirane literature ovaj će pregled dobro poslužiti kako arhivistima, tako i vlasnicima obiteljskih arhiva u nas.

Ostala poglavlja bave se arhivom Brlićevih. U prvom je opisan razvoj i značaj arhiva, ali i obitelji, a zatim je (prema shemi prof. Bučara) crtana, kako autor naslovom sugerira, sadržajna fizionomija građe, odnosno snimak stanja s akcentiranjem važnije građe. Ta važnija građa je registirana, ukazano je na ono što nedostaje ili na razliku stvarnog stanja i zapisa u katalogu ili košuljici. Ovo je svakako od velike pomoći kako potencijalnim korisnicima, tako i samim vlasnicima.

Posljednje poglavlje donosi autorov prijedlog i plan za sređivanje građe i, ujedno, privremeni inventar. I ovdje se ukazuje na razlike među podacima iz kataloga i stvarnog stanja.

Prijedlog za sređivanje zasnovan je tako da u najvećoj mogućoj mjeri poštuje prijašnje stanje — ostavlja Bučarovu podjelu, zadržava stari katalog,

a da u isto vrijeme poštuje i arhivistička načela — neke dijelove premješta, druge izlučuje, bilo u zasebne skupine, bilo, poput knjiga koje iz cijelog fonda, pa i iz IV skupine (koju de facto ukida), seli u knjižnicu s kojom je arhiv tijesno povezan. Time bi arhiv dobio na homogenosti.

Na kraju knjige smještene su bibliografija (37 jedinica), podijeljena na četiri skupine (o Arhivu Brlića, objavljena građa, o obitelji i izbor radova zasnovanih na ovoj građi) i slično strukturirana 'Konzultirana literatura' (32 jedinice), koje polovicu čini literatura o obiteljskim arhivima.

Što se naših primjedaba tiče, glavne se odnose na tehničku opremu knjige. Šteta je, na primjer, da su naslovi I i IV skupine u IV poglavlju izgubljeni i rečenicama. U istom poglavlju smeta da su u II skupini oznake kutija i svežnjica, mada jedine dobro vidljive u cijeloj knjizi, ravnane na neparnim, desnim, stranicama uz lijevu, a ne uz desnu marginu, što bi čitaocu olakšalo traženje. Za III skupinu smeta što je ostala onako u »plahnama«, bez fizionomije, kao što u I skupini smeta da imena korespondenata nisu barem masno otisnuta, ako već ne izdvojena.

Dobro je da su bilješke smještene odmah uz poglavlja, ali je šteta da uputnice na literaturu nisu riješene u samom tekstu, recimo uz pozivanje na redni broj djela u bibliografiji, pa da iza poglavlja doista ostanu samo bilješke. Ovako se samo opterećuje čitalac koji, ne želeći propustiti neku autorovu napomenu, traži stranicu s bilješkama da bi doznao samo to da se autor poziva na tekst toga i toga na stranici toj i toj knjige koju, obično, nema pri ruci.

Ove primjedbe, naravno, ne umanjuju značaj same knjige i rada mr Stankovića, već samo izriču žaljenje što nije učinjen još onaj mali korak koji bi učinio da knjiga bude 'prijateljskija' prema čitaocu i korisniku.

Na kraju, vrijedi dati i nekoliko napomena o samom Arhivu. U prikazu sudbine Arhiva u najnovije vrijeme autor točno navodi da je o Arhivu punih trideset godina vodila brigu pok. Zdenka Benčević, mada je Arhiv (kao i knjižnica i zbirka) bio u vlasništvu njezinog brata dr Ivana Brlića. Razlog za to bio je taj, što je Ivo Brlić imao advokatsku kancelariju u Zagrebu, a kasnije je, sve do smrti, živio u Jesenicama na Dolenjskem (nedaleko Zagreba), pa je netko drugi trebao biti na samom mjestu, u Brodu.

Zatim je, od 1965. pa do svoje prerane smrti, 1971. brigu oko Arhiva preuzela prof. Neda Mohaček, najmlađa Ivina sestra. Tada se predmnijevalo da će ona od Ive i naslijediti arhiv, knjižnicu i zbirku. No, budući da je ona umrla, Ivo je promijenio oporuku i sve ostavio sestri Zdenki. Kodiciplom je, dapače, odredio da se i njegova osobna knjižnica spoji s Brličevom, jednako kao što se njegov osobni arhiv (rukopisi, prepiska privatna i službena) ima pripojiti Arhivu. Sve je to, međutim, još i danas u kući dr Ive Brlića u Jesenicama n/D, kao što je tamo i dobar dio građe koja u Brodu nedostaje. Naime, Brlić je, mnogo pisao na osnovi porodične građe, a kako su mu, pogotovo pod starije dane, Brod i Zagreb bili van ruke, on je mnogo građe i knjiga kako iz Slavenskog Broda, tako i iz Zagreba, od Mažuranićevih, prenio kod sebe. Raz-

lozi zbog kojih to do danas nije vraćeno raznoliki su i uglavnom obiteljske naravi.

Danas je već poznat i odgovor na autorovo pitanje »što dalje?«. Prema oporuci Zdenke Benčević, a po provedenoj ostavinskoj raspravi, vlasnik (ili kako se sam više voli nazivati — skrbitelj) Arhiva postao je inž. Viktor Ružić iz Rijeke, sin Nade, najstarije kćeri Ivane Brlić Mažuranić. On je već otprije vlasnik arhiva obitelji Ružić, tako da je s problematikom upoznat. A da se vrlo usrdno angažirao na obnavljanju djelatnosti i popularizaciji Brličevog arhiva. Brođani su se već uvjerali. Tako eto, u njegovoj osobi i sedma generacija Brlića daje svoj obol obiteljskom nasljeđu.

NENAD LABUS